

EESTI
A 無 O

SÕNUMI
TOOJA

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi infoleht
Ilmub 1989. a. jaanuarist.

Nr. 9-10 Mai 1989

Hind 40 kop.

Bodhisattva missioon

Kāšjapa, nelja Seadmust täitvas bodhisattvas toimib kõigis eludes sünnihetkest peale Virgumismeel ja ta ei kaldu sellest kõrvale, kuni jõuab Virgumiseni. Mis need neli on?

Isegi oma elu päästes ei räägi ta teadvalt valet ja ta ei tee seda ka nalja pärast.

Kindlameelselt astub ta välja kõigi olendite kaitseks ning temas pole petlikkust ega kavalust.

Kõiki bodhisattvaid peab ta õpetajateks ja ta kuulub nendest kõikjal.

Kõiki olendeid, keda ta kasvatab, juhib ta Ülimasse Täiuslikku Virgumisse ega püüa neid viia ühekülgmesse virgumisse.

Kāšjapa, kui bodhisattva täidab neid nelja Seadmust, siis toimib tema kõigis eludes sünnihetkest peale Virgumismeel ja ta ei kaldu sellest kõrvale, kuni jõuab Virgumiseni.

Kāšjapa, nii nagu tohutu maa kannab hoolt kõigi olendite eest ning ei tee vahet ega oota tänu, nõnda kannab bodhisattva Virgumismeele puhkemisest peale kuni Virgumiseni kõigi olendite eest hoolt ning ta ei tee vahet ega oota tänu.

Kāšjapa, nii nagu vesi paneb kasvama rohud, põõsad, lilled ja puud, nõnda bodhisattva, kelle kavatsused on puhtad ja keda täidab armastus kõigi olendite vastu, paneb kasvama kõigi olendite selged Seadmused.

Kāšjapa, nii nagu tuli teeb kõik viljad küpseks, nõnda teeb bodhisattva tarkus küpseks kõigi olendite selged Seadmused.

Kāšjapa, nii nagu noorkuu kasvab, kuni temast saab täiskuu, nõnda bodhisattva, kelle kavatsused on puhtad, kasvab selgete Seadmuste abil.

Kāšjapa, nii nagu päikeseketas saadab oma kiirtega kõigile olenditele päikesevalgust, nõnda saadab bodhisattva oma tarkusekiirtega kõigile olenditele teadmisevalgust.

Kāšjapa, nii nagu vesi ei kleepu vees sündinud lootose külge, nõnda ei kleepu maailma seadmused maailmas sündinud bodhisattva külge.

Kāšjapa, nii nagu noorkuud austatakse ja täiskuud austatakse palju vähem, nõnda austagu need, kes minusse usuvad, rohkem bodhisattvaid ja vähem budasid. Miks? Sest budadeks saavad need, kes on olnud bodhisattvad.

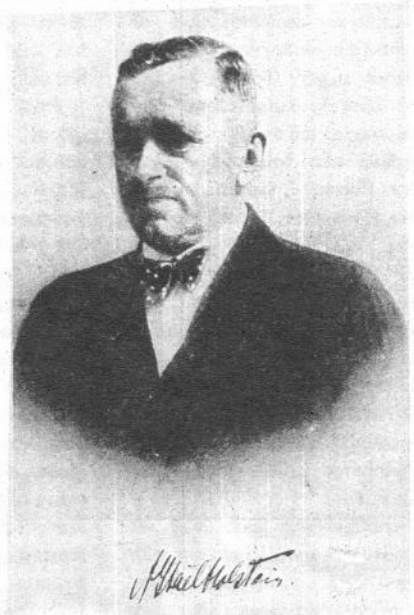
ALEXANDER STAËL VON HOLSTEIN

ehk Alexander von Staël-Holstein ehk ka lihtsalt Alexander Staël-Holstein (1877—1937), keda näete siin kõrval pildil, sündis Tõstamaal, kuid suri Bejingis (Pekingis). Tema teaduspublikatsioonide hulgast tõuseb kindlasti esile raamat, mis kannab pealkirja: *The Kāšyapaparivarta, a Mahāyānasūtra of the Ratnakūta Class, edited in the Original Sanskrit, in Tibetan and in Chinese by Baron A. von Staël-Holstein, Professor of Sanskrit in the National University of Peking. Shanghai, Commercial Press, 1926.*

Selles raamatus on ta fragmentide ning tiibeti- ja hiinakeelsete tõlgete põhjal suures osas taastanud sanskritikeelse kuulsa suutra „Kāšjapa peatükk“, mis tervikuna originaalkeeles kahjuks säilinud ei ole. Suutra on palju mahukama teksti „Ratnakūta“ osa, see seletab ka tema nimetuse. Siin esitatud tõlkekillus räägib Gautama Buddha oma õpilasele Kāšjapale bodhisattvast, inimesest, kes loobub isiklikust vabanemisest (bodhi= Virgumine) selleks, et aidata teisi inimesi ja üldse kõiki olendeid. (Bodhisattvast on juttu ka „Sõnumitooja“ nr. 3—4 (lk. 4) ja 7—8 (lk. 1).)

Kildudest teksti taastamine on hiigeltöö, mida suudab teha vaid erakordselt erudeeritud inimene. Ja seda viitsib teha vaid inimene, kes peaaegu ei mõtle oma egole ja oma nime kuulsakstegemisele. Kuid ainult tänu temale saame me praegu lugeda iidset Sõnumit, mis muudu oleks võib-olla hoopis kaduma läinud.

Ühes teises suutras on öeldud, et vaid bodhisattvad suudavad teha niisugust, vähestele jõukohast tööd. Kas Alexander Staël von Holstein oli bodhisattva? Mis mõtetu küsimus! Bodhisattva ei ole ju tiitel. Kuid tore, et ka see mees on sündinud meie maal ja et ta surmani jäi Eesti Vabariigi kodanikuks!

Aprilli algul korraldasid Tallinna orientaalklubi ja Budistlik Liit „Mainori“ saalis Erich Frommi päeva. Huvilisi kogunes üllatavalt palju, hiljem tulnud saali ei mahtunudki. Fromm on endiselt popp — küllap muuhulgas seepärast, et oleme väheseid tänapäeva kultuurrahvaid, kel emakeelne kontakt 20. sajandi humanismi saavutustega ikka veel puudulik.

Põhiettekanne „Frommi ühiskonnakäsitlus“ oli **Tunne Kelamilt**, kes analüüsis Frommi vaateid oma aja kontekstis ning otsis puutepunkte Eesti nüüdisoludega.

Viimaste sajandite Euroopa ühiskonda on iseloomustanud ühekülgne intellektuaalsus, mis on samavõrra habras ja ohtlik kui särav. Sest rõhutatult ratsionaalne ühiskond võib vahel luua irratsionaalseid müüte — näiteks idee sellest, et sõdade seljataha jätmiseks tuleb veel üks, viimane sõda ära pidada. Ühiskond küll pabeg tüüri eest, kuid jõuab sinna uuesti tagasi. Lõppkokkuvõttes põgenetakse vabaduse eest. Siisuldasa tuleb vägivallaks pidada ka heaoluühiskonnas massikultuuri ja -kommunikatsiooni pealetungi. Selle tagajärjed on ilmsed — just väliselt kõige arenenumad maad on sotsiaalses elus suurimate hälbenäitajatega (enesetapud jms.). Oluline roll on alati teisitimõtlejail, kel jätkub jõudu oma veendumuste järgi talitada ja mitte end mõjutada lasta. Hoolimata neile osaks saavast massinimeste halvaksapanust või just sellepärast hoiavad dissidendid kultuuri hukust.

Fromm ja Kelam usuvad, et inimese sisemine vägi on äärmuslike olukordadega kohanemisel tugev. Totaalne vägi-vaal nõrkeb, kuigi olnud repressioonide mõju ulatub põlvkondade taha. Inimene ja inimlikkus jäävad. Enamasti järgneb repressioonidele nn. stagnatsioon, kus tasahilju kaotavad oma efektiivsuse propaganda, tsensuur, võlts-statistika jms. Terrorirežiimi kokkuvarisemiseks on mitmeid teid. Alateadliku vihkamise kumulatsioon võib viia destruktivistsete tagajärgedeni. Eestis seevastu on vallandunud konstruktiivne vabadusejanu.

Frommi järgi käib loov tee armastuse kaudu. Seda on näidanud kõik inimkonna suured Õpetajad, erinedes üksteisest vaid rõhuasetuste poolest. Kü-

simus pole ju selles, kelle usk on parem, vaid selles, kuidas erinevad terved jõud suudavad ühineda ebajumalate vastu. Ebajumalakuju tunnuseks on massikultuuri pseudoväärtused.

Teised esinejad rääkisid peamiselt Frommi üksikteostest. **Ingvar Luhaääre** erihuviks oli „Armastuskunst“ („The Art of Loving“), mis on peatselt ka meil ilmumas. Fromm ei näita armastust hingelis-ihulivaimses tervikluses, vaid keskendub sellele, kuidas väärad stereotüübid ja negatiivsed meeleisundid takistavad armastu-

Frommil on menu

seni jõudmist. Armastus lähtub inimesest endast, see on isiksuse kvaliteet, mitte õnnelik juhus. Sarnaseid armastuse-käsitlusi on psühholoogias hiljem esitanud näiteks Eric Berne ja John Alan Lee.

Aime Hansen andis ülevaate J. V. Stalini psühhopatoloogia analüüsist teoses „The Anatomy of Human Destructiveness“. Agressiivsus võib tuleneda sotsiaalse kooselu situatsioonidest, ent alati on ka neid, kel hävitamine on lihtsalt loomuses. Freudi järgi ammutab sadism energiat libidost, Frommi meelest aga mitte alati. Stalini agressiivsus ja sadism ei tulenenud tema seksuaalkompleksidest või kohanemastusest ühiskondlike oludega. Pigem oli tegemist kaasasündinud patoloogilise loomomadusega. Stalini sadismi eripäraks oli nn. kassi ja hiire mäng: inimeste hirmutamine, teadmatuses hoidmine, nende tapmine, kes arvasid end pääsevat ja nende vabastamine, kes olid kindlad oma peatses hukus.

Anti Kidroni teema oli „Zeni psühhoanalüütiline tõlgendus“ (Fromm, Suzuki, De Martino „Zen Buddhism and Psychoanalysis“). Vist kunagi ega kusagil pole ühiskond budismile nii vastuvõtlik olnud kui tänapäeva Läänes. **Zeni satori** ja Frommi produktiivse eluhoiaku ideaal on sarnased, mõlemas püütakse ületada vaimu ja keha lõhestatust. Frommi järgi on tänapäeva lääne inimene valdavalt tarbiva ellusuhtumisega, kuid vaja on saada loovaks, end teadvustada ja teostada. Anti Kidron vaatles Frommi psühhoanalüüsi taustal zeni keskseid taotlusi — enese-teadvustamist, enesejaatamist,

kirgastuskogemusi, ennastimetleva eluhoiaku ületamist jms.

Ettekandja haiguse tõttu jäi ära Linnart Mälli intrigeeriva pealkirjaga ettekanne — „Kuidas võiks mahajaana suutraid vaadelda Frommi tõlgenduses.“ Kuid sõna sai see-eest soome ökofilosoof **Olli Tammilehto**.

Ökofilosoofia on Läänes suhteliselt uus, mitte-akadeemiline suund, mis tekkis paarikümne aasta eest Norras ja on nüüdseks saanud populaarseks

eeskätt USA-s ning Põhja-maades. Frommile sarnaselt otsivad ökofilosoofid pääseteid lääne mõtteviisi ummikuteest. Nemadki leiavad värskemaid ja praktilisemaid lähenemisi ida õpetustest. Pikemalt peatus O. Tammilehto norralase Sigmund Kvaløy vaadetes. Lääne mõtlemist lõhestab hinge ja mateeria dualism. Sellele tuleb vastukaaluks seada terviklusele pürgiv õpetus. Halba mõju avaldab hirm aja ees, mis peegeldub näiteks monstrumhoonete säilitamises, katsetes aja kulgu peatada või raamistada. Liiga palju tähelepanu pööratakse jäikadele eesmärkidele, kuigi hoopis olulisem on keskenduda meis ja meie ümber toimuvale eluprotsessile endale.

Kvaløy-Tammilehto ökofilosoofia jättis sümpaatse mulje, ehkki ida õpetusi põgusaltki tundev inimene siit erilisel uut ei leidnud. Aga küllap uus ongi enamasti taasavastatud vana ja oluline pole see, kas me jõuame harmoonilisema elutunnetuseni „Bhagavadgītā“ või zeni, ökofilosoofide või Erich Frommi abiga.

Kui Frommi juurde tagasi tulla, siis jäid mulle pihku mõned lahtised otsad. Ühelt poolt pürgib Fromm inimest päästma massikultuuri lamestava mõju eest, kuid teisalt on ta ise muutunud massitarbe objektiks, bestsellerite autoriks. Paradoks? Tunne Kelam peatus ühel nüansil, mis ka Frommi vaadetest selgesti läbi kumab — on väärtusi, mis on inimese elust olulisemad, näiteks inimväärikus, südametunnistus, au. Ent kui vähe on neid, kes eksistentsiaalse situatsiooni piiril sellise eetika säilitavad? Kui ülivähe on neid, kes seda tööpoolest järgivad? Ühel pool Frommi mõju ja menu, teisel

pool inimese haprus, kes ka tema teoseid lugedes ikkagi vabaduse eest pabeg.

Fromm ei ole oma sünteesitaotlustes eriti keeruline, tal on palju sarnaseid motiive, mis teatud variatsioonidega teosest teosesse korduvad. Meie suhe Frommi on eriline seepärast, et totalitaarne süsteem temasuguseid mõtlejaid lihtsalt pelgab. Alles nüüd saame tõsisemalt rääkida tema tööde avaldamisest, ehkki erineva tasemega ja erinevatest keeltest tehtud käsikirjalised tõlked käivad juba aastaid ringi. Meil pole eesti keeles ka Freudi ega Jungi, Frommist järgmise laine meestest, näiteks Alan Wattsist, rääkimata. Ometigi ei või me langeda ahastusse sellest, mis näiteks soomlastel on tõlgitud ja meil mitte, vaid peame lähtuma valikust — võtta lääne populaarsetest mõttevooludest üle parim ja teha seda just kontsentreeritult, sest psühhoanalüütikutest Freud on vananenud ning Fromm kulutab liigselt paberit ühtede ja samade asjade selgitamiseks. Teisalt oleks hea tugevdada sidet vene orientalistidega, kes raskete aegade kiuste püüvad ikka maailmatasemel. Kuna nende ainuvõimalik lähenemine on olnud akadeemiline, mitte ühiskonnakriitiline, siis pole karta ka sellist massikultuuristumist nagu Frommi puhul. Ei kahtle üldse, et Frommi väärtus on aegumatu, aga aegumatu massikultuur vajab igal juhul enda tasakaalustamiseks aegumatu akadeemilist kultuuri. Kui areng nii meist lääne kui ka ida pool on olnud ühekülgne, siis peab meil jätkuma silmi mõlemale, et omapäi järeldusi teha.

Stalini psühhopatoloogia analüüsi võiks küll massikultuuri *glasnosti* vürtsiks ära tõlkida — see sobiks hädapärase lugemislisana ajalooõpiku vastava lõigu juurde, kus on juttu mõne-dest isikukultuse perioodil tehtud vigadest. Üldjuhul tuleks riigimeeste psüühiline tervis ja isiklik eetika võtta vaatluse alla juba nende eluajal, et keegi ei satuks atraktiivse tüüranni meelevaldada. See on oluline, sest ilmselt püsib meie massiteadvus veel mõnda aega poliitika kütkeis.

Ja jätkugu meil ometi küpsust oma vabadus vastu võtta, mitte selle eest põgeneda.

Andres Herkel

Go-mängus osalised püüavad hõivata võimalikult suuremat väljapiirkonda ning seal kindlustada. Samal ajal katsuvad nad vastase plaane nurjata ning tema kividegruppe sisse piirata. Just siis sünnivadki kindlused, millel on go's suur roll. Kui mängija ei suuda õigeaegselt vastase ahelast läbi murda, oma naabergruppidega ühineda ega kividegruppi kindlustada (s. t. ehitada sinna vähemalt kaks „silma“), siis tema kivid hõivatakse. Kõige hõlpsam on võtta territooriumi oma kontrolli alla mänguvälja nurkades, sest kaks väljaserva on seal loomulikult piiriks. Nurkades tekivad tavaliselt ka kõige vihasemad lahingud, mille käigus sünnivad üksikud väikegrupid ja nende saatus määrab tihti partii tulemuse.

Territooriumi hõivamine seisneb oma valduse piiride kindlustamises sel moel, et mängukividest ehitatakse „tara“, mille „mulkudest“ vastane ei suuda läbi murda. Ometi, kui Te saarase ahela olete ehitanud ja sealse piirkonna oma kontrollitavaks alaks kuulutanud, ei pruugi vastane Teid sugugi uskuda ning võib ikkagi sinna tungida. Siis peate tõestama oma taotluste põhjendatust ning vangistama või hävitama tema kivid. Vastupidisel juhul ehitab vastane vankumatu kindluse ja Teie lootused haihtuvad.

Mõned soovitusid (vt. Асташкин, Нилов):

1. Ärge lubage vastasel suruda Teie kividegruppi vastu välja serva ja jätke enesele võimalus grupi arendamiseks kas tsentri või külje suunas.
  2. Katsuge gruppe ühendada.
  3. Gruppide perspektiivsus saab hinnata nõnda: neljast kivist moodustatud grupp välja nurgas hukkub, kuune jääb alles. Viiekivilise saatus sõltub käikude järjekorrast: kui käigul on ründaja, siis grupp hukkub; kui aga kaitsja, siis jäävad kivid püsima. See seaduspära kehtib enamike sissepiiratud ja suvalise konfiguratsiooniga nurgagruppide puhul.
  4. Vankumatut kindlust saab kasutada: (a) KO-ähvardusteks; (b) vastasmängija territooriumi vähendamiseks; (c) vastase liitunud kivide ründamiseks.
  5. Kui võimalik, siis ärge laske vastasmängijal kaks korda järjest ühte piirkonda käia, vaid vastake igale tema käigule.
  6. Hoidke oma territooriumi iga väljapunkti. Ärge laske vastast oma valdustesse ega jätke piirkive kaitseta.
  7. Püüdke hoida initsiatiivi enda käes niikaua kui võimalik.
  8. Enne kui vastate ähvarduskäigule, kontrollige, kas Teil ei ole varuks käiku, mis on vastasele veelgi ähvardavam.
- Iga käidud kivi mõjutab olukorda kogu väljal. Sõltuvalt nende paiknemisest on mõju väga eri piirkondades erinev. Üldiselt saab üks mängijaist endale suurema mõjusfääri, tei-

ne seevastu kontrollib suurt territooriumit. Strateegia tuleb üles ehitada nii, et vastasmängija ei muutuks mõlema valdkonna liidriks ega muudaks oma kivide suurt mõjusfääri kontrolliks territooriumi üle. Malele omaseid avangusüsteeme go-mängus ei ole. Mängu hakatusi, mis erinevad üksteisest esimese paarikümne käigu poolest, on sadu tuhandeid ja seepärast loovad mängijad avangud ise.

Mängustrateegia saab tõeluseks läbi taktika, mis go's hõlmab kivigruppide ühendamise ja vastase hajutamise, rünnaku ja vastase positsiooninõrkuste süvendamise, pärssimise, sidumise, ümberhaaramise, sissetungi, mitmesuguseid ohvreid jms. Neid võtteid kasutatakse siis, kui

siis arendage oma seisu muus, rünnakusuunast erinevas sihis.

4. Ärge mängige oma mõjusfääris, vaid käige selle serva või veidi kaugemale.
5. Nõrgestage vastast aegsasti ja tugevdage oma mõju väljal, eriti selles piirkonnas, kus vastasmängija taotleb suurt territooriumikontrolli.
6. Vältige jääku gruppidevahelisi ühendusi ning looge neid üksnes äärmisel vajadusel.
7. Ärge laske vastasel gruppe üksteisest eraldada. Kasutage läbilõikamisähvardusi strateegilistes huvides.
8. Gruppidevaheliste ühenduste lõtvus nõrgestab ka positsiooni. Seepärast hoidke tasakaalu: liigjärgid ühendused nõuavad ehitamisel suurt pingutust (see pole kasulik), liiga hajusate

Mängime GO-d III

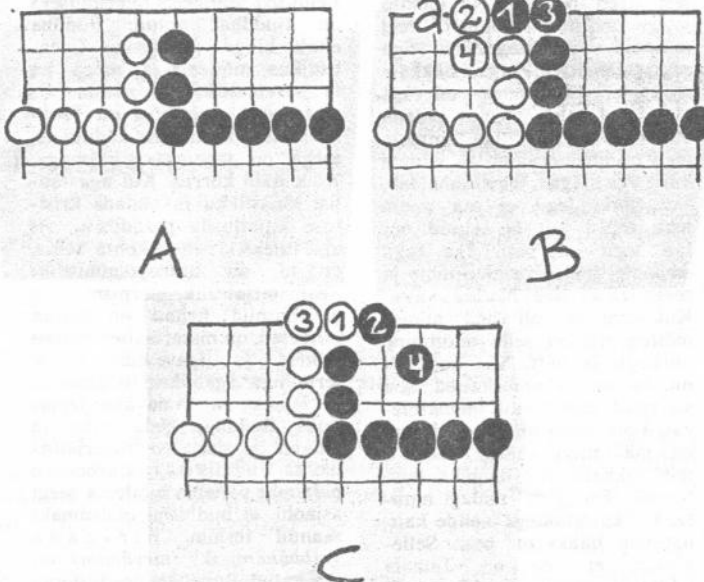
mõjusfäärid on jaotatud ning võideldakse mingi piirkonna hõivamise pärast. Kõige tähtsamad on siin üksikute kivigruppide vahelised ühendused, mis võivad olla vahetud ja jäigad, kaused või hajusad.

Veel soovitusi:

1. Partii algstaadiumi (jaap. fuseki) soodsaim ülesehitus on järgmine: kõigepealt mängige välja nurkades, seejärel külgedel ja lõpuks tsentris.
2. Käige kolmandale ja neljandale jonele, asetades kive strateegilises huvist lähtuvalt. Püüdke vältida vahetuid kokkupõrkeid.
3. Kui vastane Teid ründab,

puhul võite oma grupi kaotada.

Kavatsetava käigu väärtust hinnatakse mitmel viisil: näiteks analüüsitakse positsiooni, lähtuvalt mängukivide asetuse koostööst. Selleks vaadeldakse kõigi kivide üldist harmooniat, samuti kummagi mängija kivide paigutust välja eri piirkondades ja oma kivide paigutuse harmoonilisust. Kooskõlaline käik on niisugune, kus kivi nihutamine üheainsagi väljapunkti võrra rikuks positsiooni tervikkuse ja hävitaks kivide tasakaalu ning seotuse. Kui ohverdate, siis ehitage disharmoonilisi vorme.

KOMMENTAARID SKEEMI JUURDE. Siin on näidatud üht tüüpilist lõppmängu seisu väikesel väljal. Kumbki pooltest on hõivanud suure territooriumi ja seis tuleb lõpuni mängida, sest vastasel korral jääb valduste täpne suurus määramata.

Algusseisust (A) hõivas must käiguga 1 (B) piiripunkti ja ähvardas käia punkti 4 või a. Käiguga 2 peatas valge sissetungi. Pärast musta ühenduskäiku 3 pidi valge end taas kaitsma ja tegi käigu 4. Lõpptulemusena vähendas must valge eeldatavat territooriumi kahe väljapunkti võrra ja säilitas initsiatiivi.

Kui algusseisus on käigul valge, siis võib mängida varianti C, kus musta eeldatav territooriumi väheneb samuti kahe väljapunkti võrra ja valge säilitab oma initsiatiivi.

Jaapani mõttetera ütleb: „Go on harmooniakunst“.

Go-mängus arvatakse ka aega. Ajakontrolli hakati rakendada suhteliselt hilja. Mõlemisaega antakse järgmiselt: asjaarmastajatele tavalistes partiidis 45 minutit, suurematel turniiridel kolm tundi igale mängijale üheks partiiks. Elukutselistel on partiiks aega 6—10 tundi — mängitakse kaks päeva ja vaheaeg võib kesta kuni kümme päeva. Erandjuhtudel kehtestatakse veelgi pikem kontrolliaeg. Nobeli preemia laureaadi Yasunari Kawabata romaan „Go-mängu meister“ kirjeldab üht partiid Jaapani kahe tugevaima omaaegse meistri vahel. See partii algas 1938. aasta 26. juunil ja lõppes 4. detsembril. Mängimiseks anti neile 40 tundi. Meistrid istusid go-laua taha 14 korda (vt. Асташкин, Нилов).

Kella kukkumisega partii veel ei lõpe, vaid siis saab mängija igaks käiguks kuni minut lisa-aega. Kui ta ei suuda selle ajaga käiku teha, käib vastane kaks korda järjest. Mäng lõpeb vastavalt reeglitele (vt. „Sõnumitooja“ nr. 3—4).

See oli väga põgus pilk *wei qi*le. Tundub, et mängu sportlik külg on pelgalt üks tahk tema aastatuhandete pikusest traditsioonist ja *wei qi* populaarsus peitub eelkõige tema meeletervenduslikus rakendatavuses. Peaks olema mõistetav, et konkreetse partiil külg sõltub mängijate meeleseisundist ning siin ongi ilmselt põhjus, miks *wei qi*d kasutati „Muutuste Raamatu“ traditsioonis.

Seda mängu võib käsitleda kui omapärast psühholoogilist testi. Mänguväljal avanev pilt peaks üsna adekvaatselt kirjeldama mängijate meeles toimuvat ja mitte ainult ühe, vaid mõlema mängija koostegavuse seisukohalt. Seda võimaldab *wei qi* iseloom, sest lubatud on mistahes käigud ja ühtki neist ei saa tagasi võtta ning lähtepositsiooniks on tühi väli. Keelatud on vaid enesetapud ning mängusüstasiooni mõtetu kordamine.

Eelisolukorras on mängija, kes suudab hõlmata kogu välja tervikuna ja sellega kujutada meelt tervenisti. Näiteks, kui mängija meel ei ole tasakaalus ja tema seisund on mingil põhjusel killustatud, paiknevad ka tema kivid mängu lõpus killustatult ning tasakaalult. Kui aga mängija suudab killustatust ületada väljal, mis on meeleuniversumi sümboliks, siis peaks ka tema meel tasakaalustuma. Kui mängija meel on jäik ja ta hoiab rangelt ning kramplikult kinni varem väljatõotatud mudelist, tabab teda ebaedu.

Tundub, et *wei qi* psühholoogiline toime on sama, mis teistelgi Vana-Hiina päritoluga kunstidel (näiteks *wu shu*l või kirjakuustil). See on mäng meele. *Wei qi* on kesktee kunst.

Koostas Harri Ints

Tuleb tunnistada, inimestele ei ole ju ka muud tähtis, kui see, kuidas rohkem saada. Nad on juba kasvatatud nõnda, nagu kassipoeg on kasvatatud hiiri püüdma. Pole paratamatus see olukord, millest eelnevas kõnlesin ja niisamuti ei ole inimesele paratamatu, et ta peab olema saama peal väljas. Aga ta kasvab nõnda, sest teised inimesed ei tee muud, kui räägivad sellest — ainuüksi sellest, kui hakkate tähele panema. See on ainukene kriteerium maailmas ja seepärast inimesele, kes saamiseks elab, ei ytle Buddha niisugune jutt midagi ega ytle mingi teine jutt, vaid ainult see, mida saab kasutada rohkem saamiseks.

Teine oluline tegur siinjuures on isik ise. Buddha rõhutas oma munkadele, et ta ei ole iial enne nõnda kõnelnud. Kui aga inimene hakkab kõnema järsku midagi muud ja teda ei saa kuidagi viisi pidada hulluks, siis tuleb teda hakata võtma tõsiselt. Näiliselt täiesti abstraktsed laused inimese suust ja vahel koguni endastmõistetavate väited, mis ei ytle pärastistele midagi erilist, ei ole selle inimese suus enam tavallise tähendusega. Kuulaja kogeb ometi, et sellele õpetajale ei eksisteeri yldse tema elu iidolid, et tal on pakkuda midagi muud. Kuulaja kogeb, et tema elu hädad, mis tekivad alati vähem saamisest kui inimese tahaks saada, ei ole yldse hädad. Ja nad ei ole yldse vastavad sellel pinnal, millel ta ise viibib. Seepärast läheb täiesti mõeldavaks järsku talle, et need hädad ise kõik on tarbetud ja mõttetud. Muidugi siis ta vabaneb kõikidest. Kui te kujutleksite nõnda, et Jeesus oleks öelnud end rabiks, või nagu teda tahetakse teha — Moosese käske õigesti tõlgendajaks, siis Jeesus olnuks ainult üks juudi dotsent paljude dotsentide hulgas. Nõnda paljud teda nägidki. Aga ta ei teinud seda, ta ise teadis, et ta on Jumal. Ja need, kes suutsid leppida selle faktiga, või väga tahtsid selle võimatu fakti tunnistada võimalikuks, et inimene on Jumal, said andeks oma patud. Jeesuse kohta seda teatavasti on ju öeldud ka kaudselt Joh. 12, 21, mida muidugi võib väga mitut moodi tõlgendada. Kreeklased tulevad Filippose juurde ja ytleavad: Isand, meie tahame Jeesust näha! Muud ei midagi. (Lk. 119—120).

Pika õpetustegevuse kestel Buddha ei tavatse vastata selgelt kysijale yhtki nn. filosoofilist probleemi, nõnda nagu nende peale ei vasta Jeesuski. See ei tähenda, et säärastel inimestel puuduks vastus, või nagu Jeesuse kohta öeldi, et ta oli oma aja laps, polnud mõelnud kyllalt, mõttes alles algeliselt, ei olnud jõudnud Kanti või Hegeli või kelle tahes täitsa filosoofi kõrgusele. Paljud dogmaatikud vabandavad ju väga viisakalt Jeesust ja tunnevad talle kaasa, et Jeesus oli

ikka oma aja laps. Ta ei võinudki näiteks teada, et veri inimese soontes voolab. Selle leidis alles Harvey yles. Vahel on seesama kõrge härra filosoof moodsa teaduse kaudu saanud ise asja selgeks ja võib täiendada Jeesust või korrigeerida. Säärasteid filosoofitsevaid dogmaatikuid ja usklikke on elanud miljoneid maailmas. Ja neid tuleb sadu miljoneid ehk veel. Nemad ei luba iial enda kohta öelda, et nad on samasugused Jumala teotajad, ylbend antropotsentrikud nagu need, kes peavad inimest tema armetu terve mõistuse tõttu looduse tippsaavutuseks. Sama

UKU MASING budismist ja kristlusest

vigased nagu need, kes võtavad endale vaga ja ortodokse õiguse haletseada Jeesuse kannatust Getsemanes või ristil. Kui inimene nõnda haletseb Jumalat, või täiendab Jumalat, siis on ta võrreldav ahviga, kes inimesele kaasa tunneb, et inimesel ei ole niipalju taipu ja vabadust sirtuda sinna, kus ta magab ega arusaamist, milline nauding on aaleda selles.

Ei Buddha ega Jeesus tahtnud seletada kosmoloogiat või antropoloogiat. Mõlemad teadsid, et kõik, mis sellest öeldav, on ainult mõistet ja sõnad, millel igale indiviidile ja iga keele jaoks on hoopis erinevad tähendused. Oluline on üksnes lunastus karmast ehk patust, sest need on tõeliselt identse sisuga mõisted. Muidugi, neid mõisteid võib eksegeesida väga erinevaiks. Kui aga hakkate mõtlema, et karma on iga tegu, siis tuleb meeles pidada ometi sedagi, et iga inimese tegu on ebamoraalne — viimne kui üks. Iga tegu aheldab, sest yhtki tegu ei saa enam teha teisiti kui ta tehtud on. Iga tegu on patt. Iga tegu on mingi senioleva muutmine ja seega *Deus sive Nature* vastu. Kui seniolev oli hää mingis mõttes, siis on selle muutmine kuritegu ja patt. Siis on isegi nn. hääteod ebamoraalsed, sest ka need muudavad olemasolevat. Võib öelda uhkelt, et Jumal on määranud kellegi vaeseks, teise rikkaks, yhe haigeks, teise terveks. On „patt“ midagi muuta, kui katsutaksegi, nende kannatajate hääks on patt. Sellepärast, et see on Jumala tahtmise vastu astumine. Nii võtavad seda asja kalvinistid. (Lk. 122—123)

Kuid eurooplased on võrdlemisi vähe tundnud huvi selle vastu, kuidas inimene budismis 'p ä s e b', osalt veendunud oma psühholoogia eesrindlikkuses võrreldes budhistide omaga. Alles praegu hakkab eurooplasi aegamisi huvitama, kuidas budhistid inimest nägid, sest suudetakse juba tunnistada, et teine struktuurialays avab ka inimese teised võimalused.

Kaua aega huvitas eurooplasi ainult lõpp, fraasiks sõnastatud tõde: Mida siis arvas Buddha 'hinge' eksistentsist ja yhteaegu, mida ta arvas lunastuse olekust ja lunastuse olemusest? Eurooplasele oli just selle sõnastus keskse tähtsusega, sest ilmingimata tahteti võimalikult realistlikku pilti lunastatu paradiislikust olekust enne või pärast surma, et siis valida endale yliisiklikult sobivat paradiisi. Olgu siis kristlikku (enamasti Apokalypsi oma), muslimlikku või budhistlikku, kuid eurooplase seisukohalt tundus põhiline otustamisel: millisel määral töö-

tatud lunastus ehk paradiis võimaldab kallile, enamvähem täiuslikule isiksusele väärrika eksistentsi ja funktsioneerimise. On loomulik, et eurooplasele islami paradiis meeldis rohkem, sest islam on ju lõppeks ainult üks unitaristlik-puritaanne kristlik sekt. On ehk ka loomulik, et eurooplased ei taibanudki mõelda tollal vastupidi: Inimesel pole võimalik valida omale sobivat paradiisi ehk lunastust tahtlikult, vaid paradiis valib inimese. Peaaegu kõik kirjutavad u. 1800—1950. vahel on Buddha lunastust siunanud materialistlikuks nihilismiks. Põlvest põlve on korratud seda mõtet, sest materialism ei saa olla nihilistlik ega vastupidi. Eeldused sääraseks tõlgenduseks on Buddha antud. Buddha eitab hinge olemasolu (idealistlikus mõttes) ja seega ka ta surematust, on nõnda siis materialist. Lunastus on fenomenaalne kustumine-kadumine, seega on tegemist nihilismiga. Kõik näib korras. Kui aga taoist sõnastikku rakendada kristluse kujutlusile paradiisist, siis ehk tuleks kristluse kohta öelda, et ta on antropomoonistlik-neomaterialistlik eternism, sest ylestõusnud kehad on ainult inimesed, on materiaalsed mingis mõttes ja igavesed. Sellise terminiga aga yksti dogmaatik ei lepiks. Ja samavähe leppinuks Buddha, keda juba ta eluajal on siunanud materialistlikuks nihilistiks. Eurooplasi pidanud panema mõtlema seegi asjaolu, et budhismi olulisimaks saanud termin *nirvaana* (*nibbānam*, skr. *nirvānam*) on omistatud Buddhale traditsiooni järgi juba siis, kui ta sai valgustuse bodhipuu all. Teisi sõnu, nirvaana ehk lunastus saab olla olemas ka siis, kui viis khāndat on veel alles, ehkki kustunud kõik nendega tavaliselt kaasnevad puudused. Buddha surres ei juhtu muud kui, et kaob viie khānda substraat ja säilib ainult nirvaana. Seepärast ei saa öelda, et nirvaana on absoluutselt „eimidagi“, ehkki ta on „eimidagi“ euroopa mõistestiku pinnal. (Lk. 173—174)

Kui Jeesust hakkaksite kaasaegse filosoofia taustal vaatama, siis leiaksite, et ta on yks väga keskpärane olend ja allapoole ning šovinistliku talmudismi seisukohalt vaadatuna ei ole tal Piiblist taipugi. Ei tema seisa mitte kahe jalaga VT (Vana Testament — M.L.) peal, nagu üks mu õpetaja alati armastas öelda. Ma parandasin selle ymber: astus kahe jalaga VT peale. Sest lugu on siin see, et Buddha ei tahagi anda filosoofia süsteemi või õpetust, vaid hoopis lunastuse tee. Ja iga filosoofia süsteem on tervemõistuslik, seega on filosoofia süsteem just see, mis võimaldab pääsemise. Teisi sõnu: yksti süsteem ei saa teha inimest õndsaks ega usk yhegi süsteemi sisse. Seepärast on iga dogmaatika mõtetu, kui ta on süsteem ja väidab end ytlevat kogu asja ära. Et ta on süsteem — dharmade võrk — siis ta on tarbetu, sest ta ei ole lunastusõpetus, ta ei ole elu. Kui vaatate mõlemad — Buddha ja Jeesust — sellelt kyljelt, siis on lugu kohe teisiti. Kõike seda, mis on lunastusega yhtenduse, seda seletavad mõlemad väga põhjalikult ja asjalikult ning kummalgi pool, ei Indias ega tollaegses Roomas, polnud yhtki teist taolist õpetust olemas. Ja nõnda tekib siis sellel pinnal budhismile suur hulk täitsa uusi mõisteid, mida keegi kunagi polnud kasutanud, mis aga edaspidi tähendavad midagi. Umbes nii nagu kristluses on „jumalariik“. Ehkki ta oli enne olemas mingis mõttes juhtkonnas, aga ta on hoopis teine asi kristluses. Ja nõnda suur hulk muud. Teine tulenev iseärasus on see, et kuna tegemist on lunastuse õpetusega, seetõttu saab psühholoogia keskse tähtsusega osa, mitte mingisugune filosoofia süsteem. Oluline on õpetus sellest, mis inimene on ja mis ta võib ja mis ta peab. Ja see pole esmalt ka eetika, vaid lihtsalt hing ja kirjeldus, mis sellega teha tuleb. Muidugi need inimesed, kes väidavad, et hinge ei ole, rääkides ometi „keerulisest psühhihikast“ ja konstruiesid siis igasuguseid tervemõistuslikke filosoofiasüsteeme, nendel ei ole psühholoogiast aimu ega sellest, mis on lunastusõpetus, mis mõte tal yldse on. Ja nii nagu Jeesus ei meeldi korralikule dogmatistile, ei meeldi ka budhism ja Buddha korralikule dogmatistile põrmugi. Olgu see dogmatist siis teosoof, materialist või ortodoksen luterlane. Jeesus ei kõlba ju ortodoksia dogmaatikale kuidagi inimesena ja lunastust õpetavana. Ta kõlbal neile ainult teatavate dogmade tootmiseks ja siis võib juhtuda see tobedus, et lunastuse olugi kohta esitatakse dogmaatilisi väiteid määramiseks, milline ta peab olema. Tervemõistus seega seletab, et lunastus ikka *p ä r i s e l t* ei ole vabanemine tervemõistusest! Just lunastuse (ja seega psühholoogia) piires on Buddha mõtlemine ja õpetus väga sygav ja terav nagu Jeesuse omagi. Just see iseärasus loeb. (Lk. 188—189).

Kaamasuutra-9

Seletusi II raamatu I peatüki mõistmiseks

Lugeja on kindlasti juba märganud, et peatükk jaguneb kaheks paragrahviks. Miks aga üks kannab numbrit 6 ja teine 7? Sellepärast, et „Kaamasuutra“ on kaks paralleelset jaotust: peatükkide kõrval ka paragrahvid. Kui peatükkide numbrid panakse raamatute järgi uued, siis paragrahvide numeratsioon läbib kogu teost. Üldiselt langevad peatükk ja paragrahv kokku (üheks erandiks on käesolev peatükk), seepärast oli I raamatus võrdselt 5 peatükki ja 5 paragrahvi (mida seetõttu ka eraldi ei tähistatud). II raamatust peale on ka paragrahvideks jaotumisel struktuurikujundav tähendus.

§ 6 on vormilt poleemiline traktaat. Vätsjajana vaidleb siin Auddalakiga (19—31) ja Bābhrajaga (32—59), oma eelkäijatega (vt. I raamatu I peatükist). Need on omavahel vastandpositsioonidel. Vätsjajana jääb üldiselt, keskmisele seisukohale, kritiseerib oma oponente küllalt peenelt, kuid ei lükka kumbagi absoluutselt ümber. Seega annab § 6 ettekujutuse sellest, kuidas Vanas Indias toimus inimest uuriva teoreetilise teaduse areng; kus sugugi ei korratud ühtesid ja samu vanu formuleeringuid ega kasutatud põhjendusteks tsitaate autoriteetsetest tekstidest, vaid vastupidi, lähtuti eelkõige empiirilistest vaatlusest (ja pole väljatõlgitud et ka eksperimendist).

Et Vätsjajana ise ei pea oma eelkäijate arutlusi (need on anud kursiivis) dogmadeks, siis juba seepärast pole põhjust ka Vätsjajana väiteid dogmadeks pidada. Kuid 62 ja 69 (need on aga Vätsjajana lõppjärelused) on küll veel praegugi kehtivad.

1—12 kirjeldavad naudingut sõltuvust mõõdetest, 13—16 loomusest ja, 17—63 ajast. Nagu näeme, on just viimane kutsunud esile poleemika. Paragrahv ei ole kergesti loetav (veel raskem oli seda tõlkida), kuid siiski ei nõua erilisi selgitusi: tõenäoliselt saadakse ka aru, mida tähistab sõna 'ollus' (dhātu).

§ 7 mõned sõnad aga nõuavad selgitusi. Võimevald on see, kus mingi võime (nägemis-, kuulmis-, kompimis-, haistmis- ja maitsmisvõime) toimib ja võtab välja endale kohased andmed. Lihtsamaks ja arusaadavamaks (kuid vähem eesti keelele algselt omases) väljenduses tähendab 6. salm seda, et puht meelelise tunnetuse teel tärnanud armastus on kõige ideaalsem. 'Ülalpoolsest armuühtest' tuleb juttu vastavas peatükis.

II peatükk Embused

§ 8. Embused.

1. Armuühed käsitlevat jagu nimetatakse kuuekümnelja osa järgi ka „Kuuekümneljak“.

2. Õpetajad räägivad, et ka see õpperaamat on „Kuuskümmend neli“.

3. Et armuühed käsitleva jaoga on seotud kuuskümmend neli teadmist, siis nimetatakse ka nende summat „Kuuekümneljak“.

4. Et kümneks jaoks jagunevat „Rigvedat“ tähistatakse sama nimetusega, siis siin avaldub mõtteline seos. Et ka Pāntšāla kaudu avaldub seos, siis austavad seda nimetust paljud „Rigveda“ tundjad — nii arvatakse.

5. Bābhrajaga pooldajad väidavad, et kaheksa peatükki, s. o. „Embused“, „Suudlused“, „Küünistamine“, „Hammustamine“, „Asendid“, „Häälitsemine“, „Naine mehe osas“ ja „Ühe ülalpool“ jagunevad igaüks kaheksaks osaks, nii et kaheksa korrutamisel kaheksaga saame kuuskümmend neli.

6. Vätsjajana aga arvab, et kuna nimetatud kaheksas peatükis mõnes on vähem, mõnes aga rohkem osasid, ning et on ka teisi valdkondi nagu näiteks lõoke, hüüatusi, mehe ülesandeid ja naudingute erinevusi käsitlevaid lõike, siis on tegemist vaid kujundliku väljendiga, nagu see tuleb ette ka seitsmelehepuu ja viievärvilise ohvrikoogi nimetustes.

7. Kaks, kes pole veel ühinenud, väljendavad armastust nelja embusega: need on riivav, torkav, hõõruv ja pitsitav embus.

8. Neil kõigil juhtudel väljendab nimetus otseselt tegevust.

9. Riivav embus on see, kui mingil ettekäändel minnakse läheduses viibiva ihaldatu juurde, nii et oma kehaga riivatakse tema keha.

10. Torkav embus on see, kui naine üksildases paigas istuvat või seisvat meest, keda ihaldab, rindadega puudutab, mees aga vastuseks pitsitab neid.

11. Neid kaht kasutatakse juhul, kui armastajad ei ole veel teineteisega juttu puhunud.

12. Hõõruv embus on see, kui pimedas, olgu siis inimeste seas või neist eemal, aeglaselt kõrvu kõndivad kehad teineteise vastu mitte just väga lühikest aega hõõruvad.

13. Sellest aga saab pitsitav embus, kui teise keha pigistatakse müüri või samba vastu.

14. Neid kaht kasutatakse juhul, kui armastajad teineteise kavatsusi juba tunnevad.

15. Väänkasvpõimimine, puu otsa ronimine, seesam ja riis, piim ja vesi — need on neli embust, mida kasutatakse armuühete ajal.

16. Väänkasvpõimimine on embus, kus naine nagu šaalapuu ümber põimuv väänkasv hoiab mehest kinni ja pöörab tasase häälitsuse saatel oma pea alla, et suudelda, või surub end mehe vastu ja heidab talle võluvaid pilke.

17. Puu otsa ronimine on embus, kus naine asetab ühe jala mehe labajalale ja teise mehe reiele või painutab selle mehe reie ümber, ühe käe paneb seljale, teiseaga aga tõmbab tema õlga allapoole, sealjuures teeb õrnu häälitsusi ja kergitab end ülespoole, et suudelda.

18. Nende kahe puhul nii mees kui ka naine seisavad.

19. Seesam ja riis on embus, mille puhul kehad suruvad voodis nii tihedalt teineteise vastu, et kehi silitavad käed ja jalad lähevad segi.

20. Piim ja vesi on embus, mille puhul kirest pimedana valule tähelepanu pööramata püütakse teineteisega ühte sulada, kusjuures naine kas istub mehe süles või mõlemad lebavad voodis suu vastu suud.

21. Neid mõlemaid kasutatakse kirepuhangu ajal.

22. See embuste kasutamise viis põhineb Bābhrajal.

23. Suvarnanābha esitab lisaks veel neli ühekehaosa embust.

24. Reieklamber on embus, mille puhul oma reite vahele pitsitatakse partneri üht või mõlemat reit.

25. Alakeha embus on see, kui naine heidab segivajunud juustega mehe peale, surub alakeha mehe oma vastu ning püüab teda küünistada või hammustada või lüüa või suudelda.

26. Rinnaembus on see, kui naine oma rinnad mehe rinna vastu surub ja tugevalt pitsitab.

27. Laubaembus on see, kui suu surutakse suu, silmad silmade ja laup lauba vastu.

28. Mõned arvavad, et ka masseerimine on embus, kuna selle puhul toimub puudutamine.

29. Vätsjajana aga väidab, et ei ole, sest selle toimumise aeg ja eesmärgid erinevad ning see ei ole vastastikune.

30. Kui kallistustest räägib mees või küsib või ka kuuleb neist, siis üsna kiiresti ta meel on valmis kirelummuseks.

Kaamasuutra-10

31. Armastajad võtku ette needki kallistuste viisid, mida pole selles šaastras, kuid mis kirge innustavad.
32. Vaid seni on šaastrast kasu, kui ühtest ei tunta mõnu. Kui armastus hoogu võtab, kes reeglitest kinni siis peab?

NÕNDA LÕPEB TEISE RAAMATU TEINE
PEATÜKK „EMBUSED”

III peatükk

Suudlused

§ 8. Suudlused

1. Suudluste, küünistamiste ja hammustamiste vahel pole kindlaksmääratud järjestust, sest need kõik on seotud kire toimimisega.
2. Neid kasutatakse üldiselt enne ühet, lööke ja häälitusi aga ka ühte ajal.
3. Vätsjājana aga väidab, et kõike võib kasutada alati, sest kirg ei tunne piiranguid.
4. Kuid esimese ühte ajal ei maksa nendega liialdada ja neid tuleb kasutada vahelduvalt, et usaldust äratada, sest kirg ei ole veel täiesti puhkenud.
5. Hiljem on aga vaja neid kiiresti ja tormiliselt vahetada, et kirge üha uuesti lõkkele puhuda.
6. Suudlemise kohad on laup, juuksed, põsk, silmad (mehe) rind, (naise) rinnad, huuled, suu.
7. Laatalaste arvates on nendeks ka reite ühinemiskoht, kaenlaauk ja naba.
8. Vastavalt kirele ning ühe või teise maa kommetele võib suudelda kas neid või teisi kohti, kuid igal inimesel pole tarvidust neid kõiki suudelda — nõnda väidab Vätsjājana.
9. Nime poolest suudlus, võbelev suudlus, torkav suudlus — need on kolm neiusuudlust.
10. Kui mees surub oma suu jõuga neiu suu vastu, see aga ei tee mingeid liigutusi, siis on see vaid nime poolest suudlus.
11. Kui neiu oma suhu surutud mehe huult veidi julgemalt puudutada tahtes liigutab üla- ja mitte alahuult, siis on tegemist võbeleva suudlusega.
12. Kui ta aga seda mõlema huulega pigistada sõandab ning silmi kinni pigistades ja käega kattes seda keeleotsaga torkab, siis on tegemist torkava suudlusega.
13. Lisaks nendele nimetatakse veel nelja suudlust: ühetaoline suudlus, ristsuudlus, ekslev suudlus, surve-suudlus.
14. On ka viies suudlus, mis seisneb selles, et alahuulest tuleb sõrmedega kinni võtta ning seejärel oma huultega (ja mitte hammastega) pigistada; see on ülisurvesuudlus.
15. Pärast seda tuleks alustada mängu.
16. Võitja on see, kes oma huultega varem teise alahuulest kinni haarab.
17. Kui naine kaotab, siis peaks ta poolnuttes ja kätega vehkides ning värisedes ja hammustades visklema. Kui mees ta kinni püüab, siis peaks ta lausuma: „Mängime veel!” Kui ta selle jälle juhtub kaotama, siis peaks ta kõike ülalöeldud kahekordse innuga tegema.
18. Kui aga naine on usaldava või tähelepanematu

mehe huule kinni püüdnud, siis pigistagu ta seda hammastega, naergu, kisagu, ähvardagu, kepsutagu, hüüdku, tantsigu ja öelgu midagi võbelevate kulmude ja pöörlevate silmade saatel. See on „suudlusmängu tüli”.

19. Samasugused olgu ka „tülid” küünistamis- ja hammustamismängude puhul.

20. Neid tuleks mängida aga vaid siis, kui mõlemad partnerid on tulise meelega.
21. Kui naine suudleb ja mees haarab kinni tema ülahuulest, siis see on ülasuudlus.
22. Kui oma huultega partneri mõlemast huulest ümberringi kinni haaratakse, siis see on ümarsuudlus. Seda võib kasutada naiste ja habemeta meeste puhul.
23. Kui sel ajal keelega ka partneri hambaid, suulage ja keelt puudutatakse, siis on tegemist keelevõitlusega.
24. Sama sõnaga tähistatakse ka suu ja hammaste kinnihaaramist ning nende teisele pakkumist.
25. Kui suudeldakse muid kehaosi, siis olgu suudlus vastavalt suudlemiskohale mõõdukas, suruv, ekslev või õrn. Need on erinevad suudlused.
26. Kui naine vaatab magavat meest ja suudleb teda oma mõnuks, siis see on kirge süütav suudlus.
27. Kui mees on hoolimatu või norib tüli või on tähelepanu pööranud mujale või hakkab magama jääma, siis suikunud kire äratamiseks tehtavat suudlust nimetatakse liikumapanevaks suudluseks.
28. Kui hilja öösel kojutulev mees suudleb voodis magavat naist oma mõnuks, siis see on ülesäratav suudlus.
29. Naine aga pangu mehe ilmutamise hetke tähele ja teeselgu magamist, et saada aru, mis mehel mõtteis on.
30. Kui suudeldakse ihaldatu peegeldust või varju peeglis, seinal või vees, siis seda nimetatakse kavatsust näitavaks suudluseks.
32. Samuti ka suudlust, mida pimeduses teatris või hõimlaste kokkutulekul naise lähedale ilmunud mees surub naise sõrmele, kui seisab, või varbale, kui istub.
33. Kui meest masseeriv naine laseb otsekui kiretult tukkuma jäädes oma suu mehe reiele vajuda ning seejärel suudleb tema reit ja suurt varvast, siis see on väljakutsuv suudlus.
34. Teole vasta tegudega, hoopidele hoopidega. Samal kombel vasta ikka suudlustele suudlustega.

NÕNDA LÕPEB TEISE RAAMATU KOLMAS
PEATÜKK „SUUDLUSED”

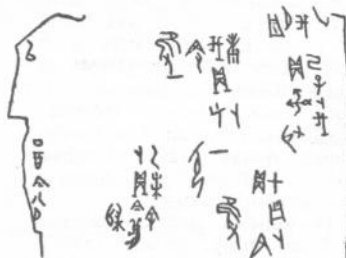
Seletusi II raamatu II ja III peatüki mõistmiseks

Elkõige tasuks jällegi tähelepanu pöörata Vätsjājana dogmaatikavabale esitusviisile: ta tunnistab reeglite olemasolu vajalikkust ja kirjeldab neid, kuid ometi ei unusta ikka ja jälle kordamast, et kõik nad on maksvad vaid teatud kindlatel tingimustel. Veel enam, ta ei väsi ütlemast, et peale kirjeldatute on teisi viise, kuidas armastada. Tõeline pluralismi aktsepteerimine ja selle mõistmine, et ükski kirjeldus, skeem või tabel pole ammendav! II. 3. „Rigveeda” on tähtsaim neljast veedast, brahmanismi pühast raamatust; ta on loodud u. 1000 e.m.a. „Rigveeda” mõne hümni autori Pantšāla nimi on sarnane Vätsjājana eelkäija Bābhrajva Pantšāla omaga. II. 16. Šaala-puu — *Shorea robusta*. III. 7. Laatalased — India lääneosas asunud Lāta paikkonna elanikud.

Ida kirjasüsteemid

HIEROGLÜÜFIKA LÜHIKURSUS V

“Lühikursuse” viimases osas toome teile valiku kirja- ja kalligraafianäidiseid, püüdes anda ettekujutust sellest, kuidas erineval viisil ja erinevate tehniliste vahenditega on võimalik hieroglüüfe kirja panna. Joonisel 1. näete hiina kirja vanimate näidiste hulgast pärit luuplaadile graveeritud ennustusteksti II aastatuhandest e.m.a. Nagu näha, on siin enamusel hieroglüüfidel veel selgelt äratuntav piktograafiline iseloom.

Joonis 1.

I aastatuhande keskpaigast e.m.a. on pärit Konfutsiusele omistatud kalligraafilise teksti näide (joon. 2.). Nende kahe teksti võrdlemisel ilmneb, kuidas on hieroglüüfide kuju tuhande aasta jooksul muutunud.

Joonis 2.

Muistees Hiinas sai tavaks hieroglüüfe tuši ja pintsli abil paberile, siidile või mõnele muule materjalile kirjutada. Standardiseeritud kirjaviisi kõrval kujunesid välja erinevad ilukirjastiilid. Kalligraafia muutus tõeliseks kunstiks ja on seda tänini. Iga haritud inimene pidi oskama kalligraafiliselt kirjutada ja saavutama täiuse erinevates stiilides. Joonistel 3., 4. ja 5. on esitatud kolm kalligraafiastiili näidet.

Erilise kooha sai ilukiri nii Hiinas kui ka Jaapanis chan (zen)-budismis ning sellest mõjustatud kunstis. Kalligraafilised tekstid ja sakraalsed vormelid peegeldasid inimese meeleseisundeid vastavate tekstidega kokku puutel, nende mõtte mõistmisel. Joonisel 6. näete jaapani budistide püha vormelit „*Namu amida butsu*“ kirjutatuna kolmes erinevas kalligraafiastiilis.

習家池上好風光
綠楊數到低闌非
十二畧通
曲水豈尋常
適來翠鳥吟
席安得輕輪
作卧床
會領清
秋閑意味
白髮須
林老夫狂
壽門分得
七陽

Joonis 3.

得此
不
多
時
功
至
帝
主
推
在
中
市
錢
如
機
無
意
如
月
石
際
清
流
萬
里
一
心
同
歸
唯
願
早
登
金
闕
不
使
玉
顏
空
老
此
詩
乃
李
白
所
作
也

Joonis 4.

Joonis 5.

南無阿彌陀佛
南無阿彌陀佛
南無阿彌陀佛

Joonis 6.

Juba I aastatuhande keskpaiku tunti Hiinas trükkimist puitplaatidelt. Mõni sajand hiljem kasutati juba ka liikuvaid eraldi trükitüüpe, mida valmistati algul savist, hiljem metallist. Seega on hiina hieroglüüfiki

ilmselt esimene kirjasüsteem maailmas, mis trükkimise vahendusel omandas massimeediumi funktsiooni. Lõpetuseks toome ühe näite kaasaegselt trükitud hieroglüüfikirjast (joon. 7.).

李白，是继屈原之后，中国文学史上杰出的浪漫主义诗人。他一生写了许多诗，其中一部分描写了祖国的壮丽河山，如“连峰去天不盈尺”的“蜀道”，“飞流直下三千尺”的“庐山瀑布”等，都显得形象雄伟，气势磅礴。七绝《望天门山》也是这样一首名作。诗人以潇洒的笔触，描写了祖国山河的壮阔雄伟，抒发了诗人对祖国山河无比热爱的感情，体现了诗人豪爽奔放的风格。

Joonis 7.

Loomislaulust hauataguse maailmani

Jürikuu 19. ja 20. päeval pidas Tartu Ülikooli võrdleva kultuuriloo ja orientalistika ring kevadkonverentsi, arvult juba kaheteistkümnendat. Taas näitas „daamide ja härrade ring“ ennast tugevast küljest kui akadeemilise humanitaarkultuuri kandjate võimekas täimelava. Kuulajate ette tuldi seitsme ettekandega, lisaks mahtus kahe konverentsipäeva sisse viis külalisettekannet Moskva, Leningradi ja Jerevani üliõpilastelt ning ringi vilistlase Ülo Valgu esinemine. Teemaatiline diapason oli õige avar nii kronoloogiliselt kui ka geograafiliselt.

Kes millest kõneles?
Esimesel päeval oli raskuspunkt Kaug-Idal, Peeter Miller (stud. hist. II k.) kõneles budismi levimisest Koreasse. Budism jõudis Koreasse Hiinast mahajaana kujul 4—6. saj. Sellest jutustavad Korea esimesed annaalsed kroonikad Samguk Sagi ja Samguk Jusa. Riigiusuna kestis budism 14. saj. lõpuni, mil võimule tulnud Yi dünastia kuulutas valitsevaks konfutsianismi.

Korea teemat jätkas külalisesineja Gennadi Rjabkov (Moskva RÜ Aasia ja Aafrika Maade Instituut), kelle ettekande pealkiri oli „Filosoofilistest hinnangutest Korea varafeodaalsete riikide välispoliitikale“.

Järgmine ettekanne tõi kuulajad Kaug-Idast korraks Sise-Aasiasse, täpsemalt Tiibetisse: Riina Kaljusmaa (stud. hist. III) jutustas haaravalt suurest tiibeti joogist ja luuletajast Milarepast.

11. sajandi Tiibetist 20. sajandi Indiasse jõudisime vaimus koos Piibi-Kai Kivikuga (stud. phil. II). Tema ettekandest india ingliskeelsest kirjandusest saime teada, et paljud India kohalikke keeli kasutavad autorid on olnud sihilikult kakskeelsed, kirjutades suure osa oma loomingust inglise keeles. Nõnda on india ingliskeelse kirjanduse ajalugu midagi enam kui ainult osa sealsest paarikümnest kirjandusest. Ta on mõneti eraldiseisev, kuid ka ainus kogu Indiat ühendav kirjasõna.

Ringiga tagasi Kaug-Itta viis Kirill Pletnjov (MRÜ AAMI), rääkides muistsete hiinlaste ettekujutusest karistuse osast looduses. Maa ja taeva vahel valitseb inimese-looduse harmoonia, kuid selle säilitamiseks tuleb kindlaks määrata karistus. Imperaator jälgib riiki, juhtides taevateid, ja kopeerib nelja aastaaja skeemi. Karistused kuuluvad talve ja sügisesse. Mõlemale aastaajale vastavad kaks looduse algelementi — karistust tähendav metall ja humaansust märkiv vesi. Valitseja kohatu käitumine ja aasta-aega eirav karistamine toovad looduselt kättemaksu — näiteks hävitava külma.

Esimese konverentsipäeva lõpetas kultuurigeograafilises mõttes üsna kodu lähedal, sisuldasa aga märksa kaugemates sfäärides Tiit Aleksejev (stud. hist. III) — „Viikingite ettekujutus surmast ja hauatagusest maailmast“. Viimasega seotud ettekujutused on küllaltki vastuolulised. Kõrvuti langenud sõjameeste ihaldatud Valhallaga oli olemas kujutus kõigi surnute röömutust saatusest Hel'is, „Ilgaveste Udude Maal“. Arvati, et surnud elavad ka hauas, mäes või tuntud Skandinaavia panteoni jumalate valdustes. Surnu saatust võis tingida surma viis (sõjas langenud Valhallasse, loomulikult surnud Hel'i), sugu (mehed

Valhallasse või Hel'i, naised Frey valdustesse), sotsiaalne staatus (ülilid ja sõjamehed Valhallasse, ülejäänud Hel'i), eetilised (Odini kangelased Valhallasse, ühiskondlike normide rikkujad Hel'i) jms.

Teist konverentsipäeva alustas Kalle Kroon (stud. hist. II). Tema ettekanne käsitles eestlaste usundit muinasaja lõpul. Esimesi teateid selle kohta võib leida Breemeni Aadama kroonikast aastast 1075 ja Novgorodi kroonikast aastast 1071, kus kirjeldatakse eestlaste pühaks peetud tulimadusi — ld. k. *dracones cum volucvibus*. Varasematest allikatest on teada ka eestlaste jumal Tharapita. Tharapitat on algselt austatud Kaali metoriidist või tulimao fenomenist tingitud hirmust või šokist. Viikingiajastul on talle lisandunud Thori kultuse jooned — neljapäeva pühitsemine, seos välguga ning lõpuks nimi ise.

Kaks külalisesinejat — Armen Oganezov (Jerevani Ülikool) ja Rašid Hairulin (Leningradi Ülikool) rääkisid muhameedliku kultuuri ja kirjanduse teemadel. Esimene analüüsis mõningaid islamieliseid usunditermineid Hisami „Iidolite Raamatu“ põhjal. Teine käsitles M. H. Heikali raamatut „Muhamedi elu“.

Edasi said ridamisi sõna kaunima sugupoole esindajad, kelle ettekanded puudutasid India kultuuri erinevaid tahke. Aet Varik (stud. phil. III) võrdles inglise kirjanike E. M. Forsteri ja P. Scotti Briti India käsitlusi. Forsteri „Reis Indiasse“ (1924) ja Scotti „Krooni kalliskivi“ (1966) võrdlemisel ilmneb mitmeid paralleele. Vaatamata faabula sarnasusele suhtuvad mõlemad autorid Briti India probleemi siiski küllaltki erinevalt. Kui Forster usub, et hea tähe ja inimlik käitumine võimaldavad kahel rahval teineteist mõista, siis Scott arvab, et valitseva ja valitsetava rahva vahele ei kujune siirust ja vastastikkust austust.

Katryna Kupper (stud. hist. I) kõneles India naise sotsiaalsest seisundist II at. e.m.a. — 2. saj. m.a.j., asetades raskuspunkti naise sotsiaalse seisundi halvenemisele muistses Indias brahmanistliku ühiskonna arenedes.

Jelena Tarassova (Leningradi Ülikool) teemaks oli „Hindude ja muhameedlaste suhetest Bengaalia rahvusliku liikumise aastatel 1905—1907“.

Konverentsi lõpetas vilistlane Ülo Valk (KKI), rääkides Lääne-meresooime „Loomislaulu“ kaugematest paralleelidest. See meie vanimaid rahvalaule on umbes 3000—3500 aastat vana, kuid selle mütolooiline aluspilt — maailm sündis (linnu)munast — on veelgi vanem. Müüt on tuntud üle kogu Euraasia ja Okeania. Euroopa paralleelidest viidatakse orfikutele, kes tuginesid mitra (pärsia) religioonile. Iseäranis huvitavad on võrdlusmomentid India veedades, upanišadides ja puraanades. Imselt ei ole aga õige seostada ürgse maailmamuna-müüdi loomist eelkõige indoeurooplas- tega, sest selle levik on märksa ulatuslikum ning täpne sünnipaik seni teadmata.

Zürri hindas konverentsi viimaste aastate tugevaimaks. Kõik esinejad said väärihinnatult autasustatud. Konverents andis kindlat lootust, et Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi read on õige pea täienemas uute võimekate liikmetega.

Tiina Lang
Märt Läänemets

KOOSTÖÖ HIINAGA LAIENEMAS

EAO esimehe nimele saabus 19. aprillil pikk telegramm Heilongjiangi provintsi keskusest Harbinist. Selle provintsi ekspordi- ja impordikompanii direktor paneb ette sõlmida sidemeid Eesti ettevõtetega kõige laiematel alustel. Täpsemat teavet koostöövõimaluste kohta saab EAO esimehelt. Sidemete vahendamisel on eelistatud muidugi meie kollektiivliikmed!

Seltsi esimehe (Linnart Mäll), aseesimehe (Tarmo Kulmar) ja sekretäri (Harri Ints) vastuvõtuaeg Tartus, Tiigi 78, ruum 117 on teisipäeviti kl. 13—15. „SÕNUMITOOJAT“ saab osta samast tööpäeviti kl. 14—16 ja laupäeviti kl. 12—14. Seltsi esimees Linnart Mäll on telefonil 3 69 49 kolmapäeviti kl. 9—10. „SÕNUMITOOJA“ esindaja Tallinnas Andres Herkel on telefonil 474 559 esmaspäeviti kl. 18—20. Tema vastuvõtuaeg Tallinna Vanalinna Muusikamajas (Uus 16) on esmaspäeviti ja neljapäeviti kl. 16—18.

Seltsi arveldusarve NSVL Elamu-Sotsiaalpanga Tartu osakonnas kannab numbrit 700840.

Toimetuselt

Vabandame viivituse pärast „Sõnumitooja“ viimaste numbrite väljaandmisel ja täname meie lehe lugejaid kannatlikkuse eest. Kahjuks ei saa me tehnilisi viperusi ja seisakuid trükikoja töös ette näha ning seetõttu täielikult tagada „Sõnumitooja“ sujuvat ilmumist. Loodame, et nii pikka ooteaega, kui enne nr. 5—6 ilmumist, siiski rohkem ette ei tule. Järgmiste numbrite orienteeruvad ilmumisaegad on: „Sõnumitooja“ juuninumber (nr. 11—12) — 30. mai ja juulinumber (nr. 13—14) — 15. juuni. Augustinumbri (nr. 15—16) ilmumist planeerime juba peale suvepuhkust augusti lõpuks, septembri alguseks.

Toimetaja: Märt Läänemets.
Makett: Indrek Ude.
Päise kujundus: Leonhard Lapin.

Toimetuse aadress: 202400 Tartu Tiigi 78 ruum 117.
Trükikoda „Oktoober“ Tallinn, Kreutzwaldi 24.
Ofsettrükk. Tellimise nr. 1965. Maht 1 pg. Tiraaž 30 000.